

Kratkokljuni pužić *Certhia familiaris* u naseljima u Vojvodini tokom migracije i zime 2010/2011. *Eurasian Tree-creeper Certhia familiaris in settlements in Vojvodina during migration and winter 2010/2011*

Mérő T. O., Šćiban M., Vučković Č., Radišić D., Rajković D. & Ružić M

During migration and wintering 2010/2011, Eurasian Tree-creeper Certhia familiaris was recorded 94 times in 21 villages and towns of Vojvodina, mostly in parks, groups of planted trees, and other man-made green areas. One to five individuals were recorded per site per day. It was obviously more common than in the winter periods of previous years.

UVOD

Informacije o biologiji pužića *Certhia* spp u Panonskoj niziji vrlo su oskudne. Jedini detaljniji podaci potiču iz mađarske studije izvedene u brdskim predelima Piliša na osnovu kojih je izvedena tvrdnja da je kratkokljuni pužić *Certhia familiaris* češća gnezdarica od dugokljunog pužića *C. brachydactyla* (Kuitunen 1985). Izvori iz Vojvodine tvrde suprotno (Iršai 1997; Kanjo 1997; Gergelj 1997; Gergelj *et al.* 2000; Puzović *et al.* 2003). Matvejev & Vasić (1973) kratkokljunog pužića navode kao malobrojnu gnezdaricu jugozapadnog dela Vojvodine, a stabilna gnezdeća populacija postoji na Vršackim planinama (Rašajski 1990). Na gnežđenju je pronađen i na području podunavskih šuma (Obradović 1990; Rašajski 1990). Teškoće u proučavanju pužića povezane su otežanom determinacijom do nivoa vrste i težem beleženju njihove manje česte pojave.

O pojavljivanju obe vrste tokom migracije i zimovanja na različitim staništima u Vojvodini do sada je bilo malo podataka. Prema posmatranjima iz Sombora, dugokljuni pužić je mnogo ređi zimski gost od kratkokljunog pužića (Mérő & Žuljević 2010). Antal *et al.* (1971) navode da je kratkokljuni pužić u prošlosti smatran malobrojnog, neredovnog i retkom zimskom lualicom u Vojvodini. Kratkokljuni pužić se pojavljuje svake zime u određenom broju u Panonskoj niziji, sa novembarskim maksimumom (Török 2009).

Terenski izveštaji tokom zime 2010–2011. iz naselja u Vojvodini ukazivali su na mogućnost da se kratkokljuni pužić pojavljivao u većem broju, jer je bio upadljivo uočljiviji u odnosu na prethodne godine. Cilj ovog rada je da prikaže posmatranja kratkokljunog pužića u naseljima u Vojvodini u periodu od novembra 2010. do marta 2011. godine.

Slika 1: Kratkokljuni pužić *Certhia familiaris* u Somboru
(Foto: Mérő T. O.)

Figure 1: Eurasian Tree-creeper *Certhia familiaris* in Sombor

REZULTATI

Tokom zime 2010/2011. zabeležena su ukupno 94 posmatranja kratkokljunog pužića u Vojvodini, sa maksimalnim brojem od pet primeraka registrovanih tokom jednog posmatranja. Najredovnije obilažen teren bio je park Opova, gde je vrsta registrovana čak 42 puta (Tabela 1).

DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

Prema podacima iznesenim u ovom radu, kratkokljuni pužić je bio malobrojan, ali redovan gost tokom migracije i zime 2010/11. u naseljenim mestima u Vojvodini. Na temelju ranije objavljenih podataka o migraciji i zimovanju ove vrste u Vojvodini (Antal *et al.* 1971; Mérő & Žuljević 2010) ne može se reći da se ova vrsta redovno pojavljivala u naseljenim mestima tokom seobe i zimskog perioda. Na osnovu broja i distribucije nalaza (Tabela 1), može se naslutiti da je u južnoj Panonskoj niziji došlo do značajnog porasta brojnosti zimujućih jedinki *C. familiaris* tokom zime 2010/11. To potvrđuju i podaci iz Mađarske o broju posmatranih i fotografisanih primeraka, koji je značajno veći nego prethodnih godina, sudeći prema informacijama objavljenim na mađarskom internet-portalu za prijavljivanje retkosti www.birding.hu. Literatura o migraciji i zimovanju ove vrste u Vojvodini ili Srbiji vrlo je oskudna. Mérő & Žuljević (2010) utvrđuju da je u Somboru u periodu 1977–2010. registrovana svega pet puta (2000, 2001, 2002 i 2010) tokom jeseni i zime, od kojih su tri primerka prstenovana. Interesantno je i to da vrsta u prošlosti nije beležena na širem području Novog Sada, gde je, međutim, redovno beležen dugokljuni pužić (Nemeth 1989a, 1989b; Iršai 1996). Tokom perioda našeg istraživanja, u Novom Sadu dugokljuni pužić nije nijednom zabeležen. Ostaje pod znakom pitanja da li su prethodni autori pogrešno određivali vrstu posmatranih pužića ili se nešto promenilo u biologiji i brojnosti *C. brachydactyla*, koji je inače i dalje brojna gnezdarica obližnje Fruške gore (Janković, Šćiban i Radišić *usmeno*). Jedini nalaz *C. brachydactyla* od strane svih autora tokom prošle zime je iz novembra i potiče iz urbanog dela Sombora (Žuljević *usmeno*), dok je pre toga u poslednje tri decenije u tom gradu beležen (prstenovan) samo jednom (Mérő & Žuljević 2010).

Kratkokljuni pužić je usko vezan za lokalitete koje nastanjuje, ali u zimskom periodu se često priključuje jatima senica koje migriraju sa severa Evrope (Török 2009). Prema podacima o prstenovanim primercima, ove ptice su velikom većinom strogo teritorijalne (Török 2009). U Mađarskoj najduža putanja jedne jedinke iznosila je osam kilometara, dok češki i slovački atlas navodi i razdaljinu od 352 km od mesta markiranja (Hromádsko 2008). Prema podacima prstenovanja (Török 2009; Mérő & Žuljević 2010), može se pretpostaviti da je u Panonskoj niziji kratkokljuni pužić stanicarica, sa minimalnim lokalnim pomeranjima.

Tabela 1. Posmatranja krakokljunog puzića *Certhia familiaris* u naseljima u Vojvodini tokom zime 2010/11
(UTM koordinate se odnose na nivo tačnosti od 1×1 km)

Table 1: Observations of Eurasian Tree-creeper *Certhia familiaris* in Vojvodina during winter 2010/11
(UTM coordinates are 1×1 km precision)

Naselje <i>Settlement</i>	Lokacija <i>Locality</i>	Datum <i>Date</i>	UTM	Broj jedinki <i>Number of individuals</i>	Posmatrači <i>Observers</i>
Bačko Gradište	Biserno Ostrvo, dvorac Sokolac	7. 11. 2010	DR 24 74	1	MŠ, MRu, DRa, DR
	Bačko Gradište	8. 1. 2011	DR 24 42	1	MŠ, MG, SĐ
	vikendice PP „Stara Tisa–Biserno Ostrvo“	25. 3. 2011	DR 24 62	1	MŠ, SP, BD
Bašaid	park u centru	29. 11. 2010	DR 55 44	1	DR, KP, MII, JH
Doroslovo	Doroslovo	1. 1. 2011	CR 55 81	2	TOM, AŽ
Kula	centar	15. i 29. 11, 13. 12. 2010; 10. 1. 2011	CR 85 51	1	MŠ
	fabrika „Eterna“	7. 1. 2011	CR 85 61	3	MŠ
	plantaža topole	7. 1. 2011	CR 85 70	2	MŠ
Kumane	park u centru	7. 11. 2010	DR 34 92	1	MŠ, MRu, DRa, DR
Melenci	park Banje Rusande	6. i 7. 11. 2010	DR 44 51	4	MŠ, MRu, DRa, DR
		13. 11. 2010		3	MŠ, MRu, DRa, DR, MR, AA, DGr
		27. 11. 2010		2	MŠ, DR, RL
		29. 11. 2010		3	DR, KP, MII, JH
		8. 1. 2011		2	MŠ, MG, SĐ
Novi Sad	Novo Naselje	14. 11. 2010	DR 01 51	1	DRa, MII
	studenski domovi	17. 11. 2010	DR 01 90	1	MŠ, MII
	Satelit	30. 11. 2010	DR 01 51	1	MRu, MII
		21. 12. 2010		5	MRu, DRa
	okolina PMF-a	1. i 20. 12. 2010	DR 11 00	1	MŠ
	šuma uz kej	28. 2. 2011	DR 11 00	1	MŠ, MI, SP
	Štrand	4. i 9. 3. 2011	DR 00 99	1	MŠ, SP, NS, DF, AP, FF, MR, MP
Opovo	park	3, 5, 6, 8, 11, 18, 19, 24, 25, 27, 29. i 30. 11; 1, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19. i 26. 12. 2010; 6, 17. i 29. 1; 5, 6, 7, 8 i 27. 2; 1. i 2. 3. 2011	DQ 58 48	1	ČV
		10, 12, 13, 16. i 17. 11. 2010; 3. i 25. 1; 3. i 12. 3. 2011		2	
		26. 11. 2010		4	
Ordovir	Tamiš, šumski pojas	3.1. 2011	DQ 59 43	1	ČV
Riđica	rukometna sala	21. 11. 2010	CR 59 35	1	DRa
Sakule	park	30. 1. 2011	DQ 59 99	2	ČV

Nastavak Tabele 1:

Continuation of table 1.

Senta	park	1. 3. 2011	DR 28 96	1	KB
Sivac	centar	27. 1. 2011	CR 76 42	2	MŠ
Sombor	šumica	15. i 17, 28. 12. 2010	CR 56 38	1	TOM
		20. 12. 2010		3	
		23. 12. 2010		2	
	kupalište „Štrand“	28. 12. 2010	CR 56 18	2	TOM
	šikara	29. 12. 2010	CR 47 90	2	TOM
		28. 1. 2011		3	
		13. 2. 2011		1	
ul. Milana Rakića 20	31. 1. 2011	CR 57 22	1	TOM	
Sremska Kamenica	naselje Ribnjak	16. 1. 2011	DR 10 09	1	MŠ, DF, IL, JP
Srbobran	centar i mađarsko groblje	21. 11. 2010	DR 04 54	2	MŠ
Srbobran	vrbe uz DTD u naselju	6. 1. 2011	DR 04 53	3	
Stanišić	vatrogasni dom	21. 11. 2010	CR 57 78	3	DRa
Torda	centar	12. i 29. 11. 2010	DR 54 78	1	DR, MRu, KP, MIL, JH
		14. 12. 2010		2	DR, AB
Vrbas	centar	2. 1. 2011	CR 94 37	2	MŠ
		27. 1. 2011		1	
Zobnatica	Zobnatica	26. 12. 2010	CR 97 39	2	DG

Legenda *Kej*: AA – Atila Agošton, AB – Aleksandar Bajić, BD – Branko Dimitrijević, SD – Savo Đurđić, DF – Dragan Fabijan, FF – Filip Franeta, DG – David Grabovac, MG – Magdalena Grahovac, DGr – Draško Grujić, JH – Jan Husarik, MI – Marko Ikonić, MI – Milovan Ilić, KB – Kristian Barna, RL – Rajnhard Lajtner, IL – Ivan Literak, MM – Marko Malinović, TOM – Thomas Oliver Méré, KP – Katarina Paunović, AP – Aleksandra Petrović, MP – Marko Petrović, SP – Strahinja Petrović, JP – Jakub Prohaska, MR – Miloš Radaković, DR – Dimitrije Radišić, DRa – Draženko Rajković, MRu – Milan Ružić, MŠ – Marko Šćiban, NS – Nenad Spremo, ČV – Čedomir Vučković, AŽ – Antun Žuljević

Broj posmatranja na pojedinim lokalitetima (Tabela 1) daje utisak da su neki primerici više puta bili posmatrani. Uzevši to u obzir, moguće je da je reč o zimovanju jedinki na tim lokalitetima, ali to nije dokazano sa sigurnošću. Veliki broj posmatranja širom Vojvodine i upadljivost ove vrste na posebnim lokalitetima nagoveštavaju da je tokom istraživanog perioda možda došlo i do povećavanja brojnosti. Bez obzira na to što određivanje vrste zahteva veće iskustvo, manja je verovatnoća da je to bio razlog što je kratkokljuni pužić u prošlosti ređe beležen u Vojvodini van sezone gnežđenja. Postoji mogućnost da je 2010. uspeh gnežđenja lokalne populacije bio dobar, što je doprinelo porastu brojnosti migratornih i zimujućih jedinki u urbanim sredinama, a nije nemoguće ni da je porastu broja doprinela migracija iz severnijih populacija.

LITERATURA

Antal L, Fernbach J, Mikuska J, Pelle I. & Szlivka L. (1971): Namen-verzeichnis der Vogel der Autonomen Provinz Vojvodina. (Mit einer historischen Übersicht von DR Andras Keve). *Larus* 23: 73-127.

Gergelj J. (1997): Oološka zbirka Lasla Tota iz Ade. *Ciconia* 6: 104-109.

Gergelj J, Tot L. & Frank Z. (2000): Ptice Potisja od Kanjiže do Novog Bečeja. *Ciconia* 9:121-158.

Hromádko M. (2008): Šoupálek dlouhoprstý *Certhia familiaris*. pp: 478-479. In: Cepák J, Klvaňa P, Škopek J, Schröpfer L, Jelínek M, Hořák D, Formánek J. & Zárbynický J. (eds.): Atlas migrace ptáku České a Slovenské Republiky. Aventinum, Praha.

Iršai A. (1996): Istraživačka akcija „Koviljsko – Petrovaradinski rit”. *Ciconia* 6: 11-14.

Kanjo B. (1996): Prilog za faunu ptica područja Ribareva u Gornjem Podunavlju. *Ciconia* 6: 96-99.

Kuitunen M. (1985): Elterjedtebb a hegyi fakúsz (*Certhia familiaris*) Magyarországon, mint korábban hitték. *Aquila* 92: 261.

Matvejev S. D. & Vasić V. F. (1973): *Catalogus faunae Jugoslaviae*. IV/3 Aves – Acad. Sci. et Art. Slovenija, Ljubljana.

Méré T. O. & Žuljević A. (2010): Ptice Sombora. Društvo za zaštitu i proučavanje prirode – Natura, Sombor.

Nemeth G. (1989a): Ptice Ribarskog ostrva kod Novog Sada. *Ciconia* 1: 18-21.

Nemeth G. (1989b): Podaci o pticama Futoškog parka u Novom Sadu. *Ciconia* 1: 22-25.

Obradović R. (1990): Gnežđenje kratkokljunog puzića, *Certhia familiaris*, kod Apatina. *Ciconia* 2: 79–81.

Puzović S, Simić D, Saveljić D, Gergelj J, Tucakov M, Stojnić N, Hulo I, Ham I, Vizi O, Šćiban M, Ružić M, Vučanović M. & Jovanović T. (2003): Ptice Srbije i Crne Gore – veličine gnezdilišnih populacija i trendovi: 1990–2002. *Ciconia* 12: 35–119.

Rašajski J. (1990): Gnežđenje kratkokljunog puzića, *Certhia familiaris*, na Vršackim planinama. *Ciconia* 2: 82 – 84.

Török J. (2009): Hegyifakusz *Certhia familiaris*. Pp. 559. In: Csörgő T, Karcza Z, Halmos G, Magyar G, Gyurácz J, Szép T, Bankovics A, Schmidt A. & Schmidt E. (eds.): Magyar madárvonulásiatlasz. KossuthKiadó, Budapest.

Authors addresses:

Thomas Oliver Mérő
University of Debrecen
Department of Ecology
Egyetem tér 1, HU-4032 Debrecen
Hungary
thomas.oliver.mero@gmail.com

Marko Šćiban
Bate Brkića 18, 21000 Novi Sad
sciban.marko@gmail.com

Čeda Vučković
Borisa Kidriča 114, 26204 Opovo
wolfson965@gmail.com

Dimitrije Radišić
Momčila Tapavice 12
21000 Novi Sad
aythyista@yahoo.com

Draženko Rajković
Marka Kraljevića 17, 25285 Stanišić
strix.draze@gmail.com

Milan Ružić
Bate Brkića 18, 21000 Novi Sad
milruzic@yahoo.com